

Warszawa, dnia 21 października 2008 r.

RPO-598803-VII-706/08/KM/KMP

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2008 -10- 21
ZAL.	NR 1181303

Informacja

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Krasnymstawie

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 23-24 września 2008 r. do Aresztu Śledczego w Krasnymstawie, przy ul. Poniatowskiego 27 (zwanego dalej Aresztem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego: Ewa Dawidziuk - pełniąca obowiązki Zastępcy Dyrektora Zespołu, Zbigniew Kuźma - główny specjalista, Grzegorz Dorosławski - radca oraz Marcin Kusy - radca (prawnicy). Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem albo karaniem. Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Aresztu Śledczego i jego podstawowych problemach, udzielonej przez kpt. Krzysztofa Haładyja - pełniącego obowiązki Zastępcy Dyrektora;
- dokonali oglądu całej jednostki, w tym obejrzeliby wybrane losowo cele mieszkalne, celę zabezpieczającą, celę do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, pomieszczenia kuchni, kaplicę, bibliotekę, łaźnię, świetlice, pola spacerowe, a także pomieszczenia ambulatorium i kotłownię;
- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu;

- przeprowadzili we wszystkich oddziałach, na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 28 osadzonymi.

W oparciu o powyższe czynności pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich poinformowali kpt. Krzysztofa Haładyja o wynikach dokonanych ustaleń, a także wysłuchali jego uwag i wyjaśnień.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji przeanalizowano pod kątem zgodności z obowiązującymi normami prawa Porządek wewnętrzny Aresztu, Sprawozdanie z wizytacji Aresztu przeprowadzonej w dniach 26 – 28 marca 2008 r. przez Wizytatora ds. Penitencjarnych - Sędziego Sądu Okręgowego w Zamościu oraz protokoły z kontroli sanitarnej, przeprowadzonej w dniu 27 września i 28 grudnia w 2007 r. przez Powiatową Stację Sanitarno – Epidemiologiczną w Krasnymstawie.

2. Charakterystyka jednostki.

Areszt Śledczy w Krasnymstawie jest przeznaczony dla tymczasowo aresztowanych mężczyzn. Od 15 grudnia 2006 r. zmieniono przeznaczenie jednostki i w jego ramach utworzony został oddział zakładu karnego typu zamkniętego dla skazanych odbywających karę po raz pierwszy oraz młodocianych.

W skład jednostki wchodzi trzy oddziały przewidziane dla 278 mężczyzn. W dniu 23 września 2008 r. w jednostce faktycznie przebywało 336 osadzonych, w tym: 26 tymczasowo aresztowanych i 310 skazanych. Zaludnienie kształtowało się więc na poziomie 120 %. W dniu wizytacji w Areszcie było osadzonych 13 cudzoziemców, 4 osoby w wieku 60 lat i starsze oraz 2 osoby niepełnosprawne ruchowo.

Przebywające w Areszcie Śledczym osoby pozbawione wolności zaliczane są do różnych grup klasyfikacyjnych: młodocianych (M), odbywających karę po raz pierwszy (P), recydywistów (R) oraz tymczasowo aresztowanych (TA). W czasie wizytacji cel nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych we wspólnej celi mieszkalnej. W dniu 23 czerwca 2008 r., 206 skazanych odbywało karę w systemie programowanego oddziaływania, a 98 w systemie zwykłym

3. Ogląd jednostki.

Przeprowadzony ogląd całego terenu Aresztu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

- a. w Areszcie zatrudnionych jest 108 skazanych. Liczba zajmowanych przez nich etatów wynosi 87,88. Osadzeni są zatrudnieni na zewnątrz, jak i wewnątrz jednostki, zarówno odpłatnie, jak i nieodpłatnie;
- b. Areszt zapewnia osadzonym możliwość korzystania z zajęć kulturalno – oświatowych i sportowych. Radiowęzeł emituje swój własny program TV oraz własne audycje środowiskowe, przygotowywane przez wychowawcę do spraw kulturalno – oświatowych. Zajęcia z zakresu kultury fizycznej prowadzone są w świetlicy sportowej, która podczas wizytacji była remontowana, wobec czego możliwe było korzystanie wyłącznie ze świetlicy na oddziale I. W sezonie wiosenno – letnim osadzeni mieli możliwość korzystania z boiska do gry w siatkówkę i koszykówkę. Ponadto, skazani i tymczasowo aresztowani mają zagwarantowane prawo do korzystania z biblioteki. Aktualny jej księgozbiór zawiera około 7400 woluminów książkowych. W najbliższym czasie rozpocznie się również kurs komputerowy. W tym celu administracja Aresztu wydzieliła niewielkie pomieszczenie, zabudowując część świetlicy centralnej, w którym będą się odbywać zajęcia;
- c. ustalono, że kontrole osobiste przeprowadzane są przez dwóch funkcjonariuszy w wydzielonym do tego celu, niemonitorowanym, zamkniętym pomieszczeniu;
- d. wszystkie pomieszczenia kuchni są wyremontowane, spełniają normy HACCP, a ich stan jest bardzo dobry. W dniu wizytacji przygotowywano w nich wyżywienie według normy podstawowej, a także diety lekkostrawnej (L) i cukrzycowej (Lc). Dla cudzoziemców przygotowywano posiłki z uwzględnieniem wymogów wyznaniowych (bez mięsa wieprzowego);
- e. teren pomiędzy budynkiem administracyjnym, a penitencjarnym został wyłożony kostką brukową, wobec czego wygląda on bardzo estetycznie;
- f. monitoring stosowany jest zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami;

- g. Areszt dysponuje 5 polami spacerowymi, na środku których zainstalowano ławeczki;
- h. zostały wydzielone cele dla palących i niepalących;
- i. wszystkie cele w Areszcie są skanalizowane, z doprowadzoną zimną wodą. Działa w nich wentylacja grawitacyjna, a okna zapewniają dopływ światła dziennego i możliwość wietrzenia celi. Stan cel mieszkalnych jest ogólnie dobry. Systematycznie powinien być jednak kontynuowany remont tych w najgorszym stanie. Zastrzeżenia budził zaś stan materaców. Kącki sanitarne są zabudowane, w zależności od możliwości architektonicznych, murem lub metalową zabudową;
- j. Areszt dysponuje jedną celą do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej oraz jedną celą zabezpieczającą. Ta ostatnia nie spełnia jednak norm wyposażenia tego rodzaju celi w sprzęt kwaterunkowy. Brakuje w niej stołu i taboretu umieszczonych trwale w przedsionku celi. Z uzyskanych od funkcjonariuszy wyjaśnień wynika, iż na czas posiłku umieszczony w niej osadzony dostaje stół i krzesło. Zdaniem osób wizytujących, nie jest to dobre rozwiązanie;
- k. w oddziale I znajdują się trzy cele przejściowe i jedna cela dla osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne lub poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej. Jedna z cel przejściowych była zniszczona i wymaga odnowienia;
- l. łaźnia wyposażona jest w dziewięć stanowisk prysznicowych, z włącznikiem czasowym wody. Podłoga i ściany zostały wyłożone płytkami, nie odczuwa się uciążliwego zaduchu;
- m. w Areszcie funkcjonuje bardzo ładnie udekorowana kaplica ekumeniczna. Odprawiana jest w niej katolicka Msza Święta oraz nabożeństwa prawosławne i zielonoświątkowe. Pracę duszpasterską prowadzi ksiądz Kościoła Rzymskokatolickiego oraz Kościoła Prawosławnego;
- n. w sali widzeń zorganizowano szesnaście stanowisk do udzielania widzeń pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej oraz jedno pomieszczenie do udzielenia widzeń bez osoby dozorującej. Z ogólną salą widzeń sąsiaduje sala

- do udzielenia widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą, dysponująca dwoma stanowiskami;
- o. w sali widzeń znajduje się kantyna. Ze względu na to, iż jest to bardzo małe pomieszczenie realizacja tzw. wypiski ma miejsce w świetlicy centralnej. Sprzedaż odbywa się bez użycia kasy fiskalnej;
  - p. pomieszczenia ambulatorium są przestronne i czyste. W ich skład wchodzi: gabinet lekarski wraz z gabinetem zabiegowym i pomieszczeniem aptecznym, gabinet stomatologiczny oraz dwie izby chorych, w którym obecnie umieszczono osadzonych nie wymagających leczenia. Obok ambulatorium znajduje się cela dla osób niepełnosprawnych, co należy uznać za dobre rozwiązanie. Z dokonanych ustaleń wynika, że liczba personelu medycznego jest wystarczająca. W dniu wizytacji poszukiwano jednak osoby na zastępstwo Pani stomatolog, która korzysta z urlopu wychowawczego.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

Rozmowy z osobami pozbawionymi wolności zostały przeprowadzone ze szczególnym uwzględnieniem osadzonych powyżej 60 roku życia, niepełnosprawnych, cudzoziemców, jak również przebywających w celi dla osób stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa jednostki. Ponadto, przeprowadzono rozmowy z osadzonymi, wobec których w okresie 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego oraz w stosunku do których wymierzono karę dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej. Łącznie przeprowadzono 28 rozmów z losowo wybranymi osobami, przy czym odbyły się one w odrębnych pomieszczeniach, w sposób, który uniemożliwiał postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez osoby pozbawione wolności (wyjątek stanowił tzw. osadzony niebezpieczny, z którym rozmawiano przez kraty, w asyście funkcjonariuszy Służby Więziennej). Należy jednak zaznaczyć, iż jeden z cudzoziemców - Turek, nie był w stanie porozumieć się w języku polskim, ani angielskim. W związku z tym porozumienie się z nim nie było możliwe.

Przeprowadzone rozmowy dostarczyły opinii w przedmiocie przestrzegania

podstawowych praw osób pozbawionych wolności i atmosfery panującej w Areszcie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Świadczy to bardzo dobrze o funkcjonowaniu Aresztu, zwłaszcza że rozmowy przeprowadzono z osadzonymi niepracującymi, którzy mogą przejawiać postawy najbardziej roszczeniowe.

Zgłoszone w czasie rozmów uwagi dotyczyły:

1. w zakresie **warunków bytowych** najczęściej podnoszono zarzut przeludnienia celi, braku w nich ciepłej wody oraz panującej wilgoci. Pojedyncza uwaga dotyczyła braku dostępu świeżego powietrza oraz światła dziennego do celi 13 - osobowej;
2. w zakresie **wyżywienia** powtarzał się zarzut dotyczący jakości wędlin, małego urozmaicenia posiłków oraz wielkości otrzymywanych porcji. Pojawił się również zarzut małej ilości w diecie owoców i niesmacznych posiłków;
3. w zakresie **warunków dokonywania zakupów na wypiskę** najczęściej pojawiał się zarzut zbyt wysokich cen niektórych towarów, małego ich wyboru oraz braku paragonu fiskalnego;
4. w zakresie **mycia się i kąpieli** najczęściej zgłaszane uwagi dotyczyły zbyt zimnej wody w łaźni, niskiego ciśnienia wody oraz odczuwalnych przeciągów podczas kąpieli;
5. w zakresie **opieki zdrowotnej** zgłoszone zarzuty dotyczyły głównie długiego czasu oczekiwania na konsultacje specjalistyczne oraz dostępności do stomatologa (z wyjaśnień p.o. Zastępcy Dyrektora Aresztu wynika, że problem ten związany jest z faktem, iż lekarz stomatolog korzysta z urlopu wychowawczego, a osoby potrzebujące pomocy dentystycznej są dowożone do publicznej służby zdrowia);
6. w zakresie **korzystania ze spacerów** skarżono się na wielkość pól spacerowych;
7. w zakresie prawa do **korespondencji i korzystania z aparatów telefonicznych** odebrano pojedyncze uwagi dotyczące zbyt krótkiego czasu rozmów telefonicznych oraz trudności w dostaniu się do aparatu telefonicznego. Zgłoszono potrzebę zainstalowania aparatu telefonicznego w oddziale pierwszym (obecnie jeden aparat jest zainstalowany na oddziale II, a dwa na oddziale III);

8. w zakresie **korzystania z książek i zajęć kulturalno-oświatowych** zgłoszone uwagi dotyczyły nieatrakcyjnej oferty czytelniczej w bibliotece i braku kółek zainteresowań;
9. osoby, z którymi rozmawiano generalnie oceniły **traktowanie przez funkcjonariuszy** jako dobre. Niemniej jednak, pojedyncze uwagi dotyczyły niewłaściwego odnoszenia się przez funkcjonariuszy Służby Więziennej do osadzonych (ponizanie słowne). Pojawił się również zarzut naruszenia nietykalności cielesnej osadzonego, jednak osoba go zgłaszająca odmówiła złożenia oficjalnej skargi;
10. uwagi zgłoszone przez osoby **karane dyscyplinarnie** dotyczyły zbyt surowego ukarania, nieuwzględnienia wyjaśnień osadzonego i nie wysłuchania go przed wymierzeniem kary dyscyplinarnej;
11. dwóch **cudzoziemców** zgłosiło, że doznali przykrości ze strony współosadzonych na tle przynależności narodowej. Jeden z nich, w wyniku zgłoszenia problemu Służbie Więziennej, został przeniesiony do innej celi mieszkalnej.

5. Ocena traktowania osób pozbawionych wolności.

Z informacji uzyskanych od administracji Aresztu Śledczego w Krasnymstawie wynika, że w 2007 r. do jednostki wpłynęły 64 skargi złożone przez osadzonych, z czego żadnej skargi nie uznano za zasadną. Największa liczba zarzutów dotyczyła warunków bytowych (22), złego traktowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (12,) oraz widzeń, korespondencji i rozmów telefonicznych (12), a także niewłaściwej opieki medycznej (6).

W 2008 r. do dnia wizytacji (23.09. 2008 r.) zarejestrowano 34 skargi z czego dwie uznano za uzasadnione. Pierwsza z uwzględnionych skarg dotyczyła utrudnień w korzystaniu ze spaceru. W następnym przypadku uznano słuszność zarzutu w zakresie niewłaściwego organizowania zajęć sportowych. Pozostałe skargi uznano za bezzasadne, a zarzuty w nich zawarte dotyczyły między innymi niewłaściwego traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej (10).

W okresie ostatnich dwóch lat nie prowadzono postępowań sądowych w stosunku do funkcjonariuszy Służby Więziennej z Aresztu Śledczego w Krasnymstawie. Przeciwno jednostce toczy się postępowanie cywilne w sprawie o przeludnienie i niewłaściwe warunki odbywania kary.

Ogląd cel mieszkalnych poczyniony przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, nie daje podstaw do stwierdzenia, aby warunki bytowe, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Szczególnie istotny jest wysiłek administracji jednostki w zapewnieniu osadzonemu możliwości korzystania z kąpek sanitarnych w sposób zapewniający im intymność. Również atmosfera w Areszcie jest dobra, funkcjonariusze Służby Więziennej angażują się w wykonywane obowiązki, co zostało wyrażone pozytywną oceną ich pracy przez osadzonych.

6. Analiza dokumentacji jednostki.

Po przeanalizowaniu tekstu Porządku wewnętrznego (Załącznik do zarządzenia nr 34/2004 Dyrektora Aresztu Śledczego w Krasnymstawie z dnia 29 lipca 2004 r.), regulującego życie osadzonych w Areszcie, stwierdzono jego niezgodność z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości (Dz.U. z 1996 r., Nr 140, poz. 658 z późn. zm). W świetle tego rozporządzenia brak jest bowiem podstaw do wprowadzania ograniczeń czasowych używania przez osadzonych wyrobów tytoniowych w wyznaczonych oraz specjalnie oznaczonych celach mieszkalnych. Tymczasem zgodnie z treścią pkt 1.7. i 1.8. Porządku wewnętrznego osadzeni umieszczeni w celach dla palących mogą używać wyrobów tytoniowych wyłącznie od zakończenia apelu porannego do ciszy nocnej z wyłączeniem apelu wieczornego.

Poza tym jednym przypadkiem, postanowienia tekstu Porządku wewnętrznego Aresztu są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Poszczególne rozdziały Porządku zredagowano w sposób przejrzysty i jednoznaczny. Egzemplarze Porządku

wewnętrznego znajdują się w celach mieszkalnych, co sprawdzono w czasie ich wizytacji oraz rozmów z osadzonymi.

W 2007 r. w Areszcie Śledczym w Krasnymstawie odnotowano 25 wypadków nadzwyczajnych w postaci: samouszkodzenia (9), znalezienia telefonów komórkowych (5) i środka odurzającego (3), znęcania się nad osadzonymi (2), prób samobójczych (2), groźnego zakłócenia bezpieczeństwa (1), próby ucieczki w trakcie konwojowania (1), samobójstwa (1), a także ucieczki z zatrudnienia w systemie bez konwojowania (1).

W okresie do 1 stycznia 2008 r. do dnia wizytacji, w Areszcie miało miejsce 9 wypadków nadzwyczajnych. Były to: bójka (1), pobicie (5), znęcanie się nad osadzonym (2) oraz zgon osadzonego (1).

W 2007 r. środki przymusu bezpośredniego stosowane były w 18 przypadkach. W każdym z przypadków stosowano siłę fizyczną, w 13 zastosowano również umieszczenie w celi zabezpieczającej, w dwóch przypadkach dodatkowo zastosowano założenie kajdan, a w trzech założono pasy obezwładniające. Dodatkowo 8 razy użyto pałek służbowych.

W okresie pierwszego półrocza 2008 r. środki przymusu bezpośredniego zastosowano pięciokrotnie w postaci umieszczenia osadzonego w celi zabezpieczającej. Stosowanie tych środków rejestruje się w miarę możliwości przy pomocy kamery przenośnej. Płyty z nagraniami są odpowiednio przechowywane, jednak nie są one dołączane do protokołów. Analiza dokumentacji związanej ze stosowaniem środków przymusu bezpośredniego nasuwa jednak uwagę, iż ze względu na to, że w Areszcie stworzono stanowisko Dyrektora oraz jego Zastępcy, to Zastępca powinien przeprowadzać rozmowę ze skazanym wobec którego zastosowano środki przymusu bezpośredniego, a Dyrektor oceniać ich zasadność.

Analiza protokołów z wizytacji Aresztu przez sędziego penitencjarnego, jak i Powiatowej Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej, nie nasuwa żadnych zastrzeżeń.

7. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że – generalnie rzecz biorąc – w Areszcie Śledczym

w Krasnymstawie przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności. Traktowani są oni z poszanowaniem godności ludzkiej. Mimo utrzymującego się przeludnienia jednostki żadne okoliczności nie wskazywały, że w Areszcie dochodzi do tortur lub innego okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania. W związku jednak z pojawiającymi się zarzutami złego traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, należy zwrócić szczególną uwagę na sposób traktowania osób pozbawionych wolności.

Osoby wizytujące dostrzegają również potrzebę wyposażenia celi zabezpieczającej na stałe w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy. Ponadto, pożądanym byłoby dołączanie płyt z nagraniem zastosowania środków przymusu bezpośredniego do odpowiedniego protokołu (w wizytowanej jednostce płyty przechowywane są w oddzielnym albumie), jak również pozostawienie oceny zasadności stosowania tych środków Dyrektorowi Aresztu.

W związku ze znacznym odsetkiem zarzutów dotyczących niskiej temperatury wody w łaźni, pożądanym byłoby zwiększenie jej temperatury.

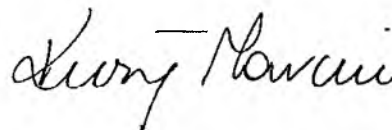
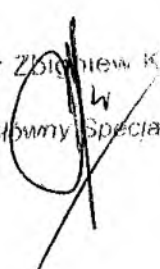
Zasadne byłoby również wprowadzenie do użycia kasy fiskalnej, przy sprzedaży artykułów w więziennej kantynie.

Należy dokonać przeglądu materacy i w miarę możliwości wymieniać te najbardziej zużyte na nowe.

Zasadnym byłoby dalsze wsparcie finansowe jednostki, które pozwoliłoby kontynuować remont w budynku penitencjarnym.

Należy również doprowadzić do dostosowania Porządku wewnętrznego Aresztu do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych Ministrowi Sprawiedliwości.

mgr Zbigniew Kuzma
Główny Specjalista

mgr ZASTĘPCY DYREKTORA
ZESPÓŁU

mgr Paweł Pawlidzki

Gnepon Donostawski